

Provinsialläkare Norberg

2009-01-23 21:15 #0 av: AndersE

**År 1946 fick Munka Ljungby sin första provinsialläkare - Sven Norberg.
Här beskrivs provinsialläkarens vardag 1950.**

Provinsialläkare

Ända sedan 1600-talet har det i Sverige funnits provinsialläkare. Då de förstatligades 1774 fanns det 32 provinsialläkare, alla i städerna. År 1891 fastställdes taxor för besök hos provinsialläkaren. Vid förra sekelskiftet fanns åtta provinsialläkare i Kristianstads län.

Provinsialläkarna skulle vara ständigt tillgängliga och ge vård till en fastställd låg taxa. Dessutom hade de tillsyn över smittskydd, vaccinationer och veneriska sjukdomar. I film och böcker skildras provinsialläkaren som en samhällets fadersfigur med stort inflytande på medborgarna. Han ges ofta en hjälteroll med strapatsrika sjukbesök långt ut i vildmarken.

Först 1973 ersattes provinsialläkaren av distriktsläkaren.

Provinsialläkaren i Munka Ljungby

År 1946 blev doktor Sven Norberg Munka Ljungby municipalsamhälles förste provinsialläkare. Han fick såväl bostad som mottagning i ett hus på Nygatan 13 där även en tandläkare hade sin mottagning sedan tidigare.

Tjänsten innebar att det skulle hållas öppen mottagning utan tidsbeställning, och därtill skulle det göras sjukbesök. Han var även ansvarig för mödra-, barn-, och skolhälsovården i Munka Ljungby, samt läkare åt ålderdomshemmet och ansvarig för en lungdispensär samt skulle medverka i de kommunala nämnderna. Enda tillkommande personal var hans hustru som tjänstgjorde som sjuksköterska.

Hösten 1950 kom en journalist från Sydsvenska dagbladet för att följa provinsialläkarens tjänstgöring. Här följer artikeln:

---Ur Sydsvenska Dagbladet 1950---

Inga fritidsproblem för provinsialläkare

Att tala om en provinsialläkares arbetsdag går helt enkelt inte - en provinsialläkare har nämligen ingen arbetsdag utan ett arbetsdygn. I det yrket har 8-timmarsdagen inte slagit igenom och kommer säkert heller inte att göra det. Mottagning praktiskt taget hela dagen och 5-10 sjukresor inom det ofta vidsträckta distriktet, sådant är en provinsialläkares ordinära arbetsdygn. Så begreppet ostörd nattsömn är okänt för alla provinsialläkare.

Tjänstgöringen är onekligen mycket ansträngande, säger provinsialläkare Sven Norberg, Munkaljungby, hos vilken SDS:s **medarbetare** under en dag följer en provinsialläkares arbete på nära håll. Lasarettsläkaren har det kanske mer koncentrerat arbetsamt men i gengäld står en provinsialläkare till disposition hela dygnet och det kan många gånger vara mycket påfrestande. Men fördelen med arbetet är, att det är mer omväxlande och inte så ensidigt som lasarettsläkarens numera blivit genom den starka specialiseringen.

- **Vilken årstid är den mest arbetsamma?**

- Det är svårt att säga; för varje årstid har sina speciella sjukdomar. Våren har

t.ex. alltid mycket förkylningssjukdomar i följe och på sommaren grasserar halsfluss, tarminfektioner och lunginflammation. De stora gemensamhetsbaden är ju riktiga bakteriehärdar, men det inser tyvärr inte allmänheten.

- Största nackdelen med provinsialläkarearbetet?

- Det är utan tvivel att man inte hinner följa med utvecklingen inom de medicinska vetenskaperna, tycker doktor Norberg. Det görs ju ideligen nya landvinningar inom medicinens område, men tyvärr har man ofta inte tid att läsa vad som skrivs om dem.

Inga fritidsproblem för provinsialläkare!

Klockan 9 börjar dagens mottagning, men då har doktor Norberg mestadels redan varit ute på ett par sjukbesök. De ostörda morgnarna per år är lätt räknade, och timmarna mellan 5 och 7 är telefonen mest livaktig i provinsialläkarebostaden.

Det är de timmarna, då folket i Munkaljungbytrakten stiger upp för att börja sitt arbete i ladugårdarna och på fälten. Och då känns krämporna som värst, en dålig rygg är efter nattens vila besvärligare än vanligt, och innan morgondåsigheten riktigt försvunnit, känns tröttheten ibland som en sjukdom och så kallar man på doktorn.

Inget fel på det här örat. konstaterar doktor Norberg medan fru Brita laborerar i bakgrunden

Mellan 9 och 2 är det livlig trafik mellan väntrum och mottagningsrum hos doktor Norberg, som har en duktig assistent i fru Brita, och alla de slag av sjukdomar passerar revy. Så någon välbehövlig matpaus blir det inte förrän vid 2-tiden och sedan är det tid för nya sjukresor. Första eftermiddagsbesöket gäller Joel Bengtsson i Kollebäcks torp, som brutit några revben för en tid sedan och som nu klagar över smärtor, när han hostar. Det är något över en mil till Kollebäck, men vägen dit upp går genom en så vacker trakt, att doktor Norberg, fastän han åkt där oräkneliga gånger, ändå inte tröttnat på att beundra naturen. Däruppe finns en av Skånes äldsta snapphanebygder, och i dessa vildmarksbetonade omgivningar ligger de små stugorna ganska avskilt från varandra, inbäddade i tätbevuxen grönska.

När doktorn kommer fram till Kollebäcks torp sitter Joel Bengtsson just och äter dagens huvudmåltid, sill och potatis, och han låter inte doktors ankomst inverka på "madaron", utan doktor Norberg får vackert finna sig i att vänta tills patienten avslutat sin måltid.

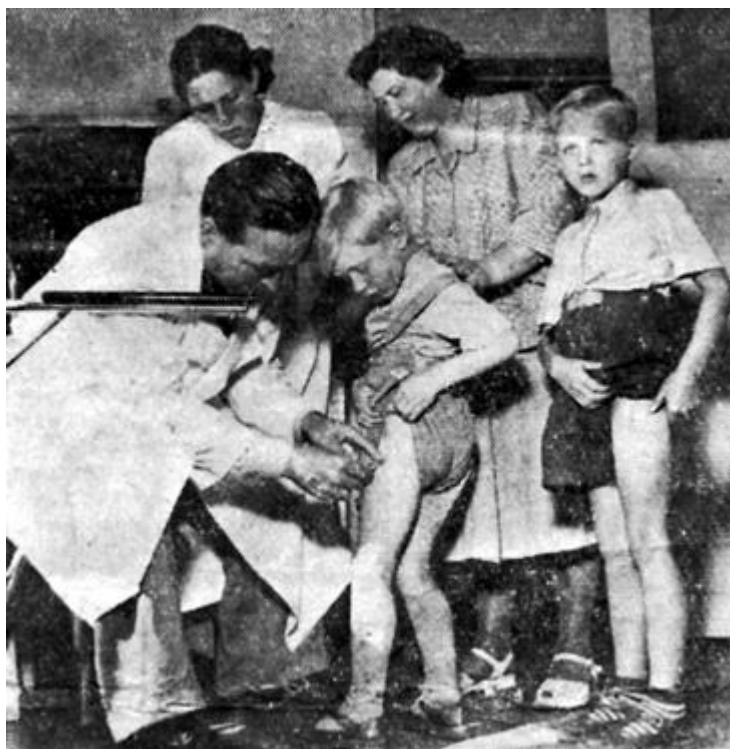
Det är trevligt med en pratstund med doktorn, tycker Joel Bengtsson i Kollebäcks torp

Men konversabel är Joel Bengtsson och han är mycket glad att få en pratstund med doktorn. - Maden måste ju ha litta mungång, säger han förtjust och spetsar en sillbit på gaffeln. Med revbenen är det ingen fara, så på den punkten kan doktorn lugna Joel Bengtsson, men han får ändå litet medicin ur doktors medicinförråd. - Det kostar ingenting, säger doktor Norberg. - Nä, nå't ska' en väl ha för en klär å sig! tycker Joel Bengtsson.

När en provinsialläkare kommer på sjukbesök är det en gammal bekant som kommer, en som väl känner till familjens förhållanden och som därför lättare kan förstå och hjälpa. Själva arbetet blir mer personligt till gagn för både läkare och patient. Särskilt de äldre sätter stort värde på att doktorn visar dem litet intresse och pratar med dem i lugn och ro och inte jäktar iväg.

Efter det här sjukbesöket är det dags för dispensärmottagningen. Två gånger i månaden har doktor Norberg sådan mottagning, tre gånger barnavård och en gång mödravård. Läger man därtill att till det "fasta" arbetet även hör

tjänstgöring som skollärare på inte mindre än 14 skolor så förstår man, att doktor Norberg inte behöver ligga sömlös och grubbla på fritidsproblem!

Usch, vad det sticks otäckt!

Femton ostörda nätter om året

Sömlös blir nog ändå en provinsialläkare, nattens tystnad och ro störs alltför ofta av telefonens skorrande. Och före klockan 11 på kvällen är det ingen idé att gå till sängs. Inför natten blir många sjuka extra oroliga och vänners och grannars detaljrika sjukdomsberättelser dyker upp i minnet och då ringer man efter doktorn.

Endast 15 lugna och ostörda nätter får en provinsialläkare ha på hela året. Så många dygn har han nämligen rätt att "lämna över" praktiken på en kollega. Annars är han i ständig tjänst och måste alltid vara anträffbar per telefon.

Och när det gäller denna telefonvakt har alla provinsialläkare samma önskedröm: Att telegrafverket skall ordna med telefonpassning. Men det har telegrafverket tyvärr ingen förståelse för. Nu måste alltid någon stanna hemma och vakta telefonen hos provinsialläkaren, om han någon kväll vill ge sig ut på

ett par timmar. Och denna telefonpassning kan ju i dessa hemhjälpstider vara svår att ordna.

- När och hur kopplar en provinsialläkare egentligen av?

- Det är lättare att säga h u r jag kopplar av än n ä r, skrattar doktor Norberg. Jag är mycket förtjust i att jaga och fiska, men när jag gör det, beror helt på hur det går att ordna med fristunder. Annars har jag min bästa avkoppling hemma i trädgården, som är en verkligt lugn och skyddad plats.

Och bostaden i Munkaljungby är ett riktigt idealhem för en provinsialläkare, där det nödvändiga behovet av rekreation och avkoppling inom hemmets område verkligen blivit tillgodosett. Det är inte alla kommuner som på detta sätt visat sin uppskattning och förståelse för provinsialläkarens ansträngande och arbetsamma tjänst.

Sven Norberg i läkarvillans trädgård med döttrarna Anne-Marie och Gunilla

Bilden återgiven med tillstånd av IBL bildbyrå

Om Sven Norberg

Sven Norberg var min morfar. Han var född i Västerbottens län den 25 september 1904. Hans far, som börjat sin karriär som flottarpojke, var då skogsfaktor i Flakaträsk några mil söder om Lycksele. Familjen flyttade till Älvsbyn när Sven var sju år gammal och där växte han upp som mellanbarn med fem syskon.

Sven gick först i folkskola i Älvsbyn, sedan realskola i Piteå och tog så studenten i Luleå 1923. Han började därefter en läkarutbildning på Karolinska institutet i Stockholm med kandidatexamen 1927 och licentiatexamen 1932. Han

gifte sig med Anna från Västergötland och de fick en dotter Anne-Marie 1935. Året därpå dog Anna tragiskt. Sven gifte om sig 1937 med Brita Ewald som var dotter till Helsingborgs stadsingenjör Sigfrid Ewald och hans hustru Karin. Sven och Brita fick tre barn - Gunilla född 1939, Bo född 1941 och Curt född 1944. Familjen flyttade flitigt under många år för att följa Svens olika tjänstgöringar. Han var provinsialläkare på ett tiotal distrikt runt om i landet, men också bl.a. kirurg på Jönköpings lasarett och läkare på Stora Ekebergs sanatorium.

När Sven blev Munka Ljungbys förste provinsialläkare 1946 hade han alltså en omfattande erfarenhet att falla tillbaka på. Han blev kvar i Munka Ljungby tills han gick i pension 1970 och efterträddes av Arne Tegnestam. Sven och Brita flyttade då till en villa i Tåstarp där han fortsatte driva privat praktik ytterligare några år. Brita dog 1988 och Sven dog 1996.

Källor:

- Tidningsklipp med bilder från Sydsvenska Dagbladet 1950
- "Svenska läkare", P-A Nordstedt & söners förlag 1959
- Läkargruppen i Munka Ljungbys hemsida
- "Vallpojken som blev Riddare av Vasaorden" biografi om Sven Norbergs föräldrar av Bertil Peurell